

Poročilo v zadevi Neobjavljen pogovor/očitek cenzure

V vednost sem prejela pismo novinarja TV Slovenija Nejca Krevsa z dne 14. 5. 2021, s katerim člani Programskega sveta RTV Slovenija seznanja s potekom priprave novinarskega prispevka za Odmeve, ki nato ni bil objavljen. Meni, da je bil deležen pritiska in cenzure s strani odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija Manice J. Ambrožič.

Član Programskega sveta Žiga Kušar, ki je varuhinji posredoval pismo, je predlagal, da ga upošteva v obravnavi svetnikove pritožbe glede novice o bližnjevzhodnem spopadu, ki je bila na rtslo.si objavljena 13. maja.

Po preudarku sem se odločila, da o zadevi napišem ločeno poročilo, saj novinarjevo pismo ni neposredno povezano s spletno novico (različna medija, različna avtorja), predvsem pa odpira druge dileme programskih, poklicnih in etičnih standardov, **ki jih je pomembno posebej razjasniti, v prvi vrsti vprašanje vloge urednikov, odgovornosti za objavljeno vsebino, obveznosti posvetovanja, dolžnosti novinarjev ter nedovoljenih posegov v programske vsebine oz. cenzure.** Razlogi za ločeno obravnavo so tudi odmevnost zadeve v širši javnosti, ločena obravnavo v okviru Komisije Programskega sveta za informativne vsebine ter metodologija programskega nadzora v primeru, ko je pritožnik programski ustvarjalec oz. drugi zaposleni na RTV Slovenija.

1. Vsebina novinarjeve pritožbe in odziv urednice (poudarka)

Novinar v pismu opisuje, da se je z urednikom Odmevov dogovoril o pripravi prispevka o oboroženem spopadu med Izraelci in Palestinci, v katerega bo vključil tudi izjavo izraelskega veleposlanika.

»Po nekaj urah, ko sem že pripravil vsebino prispevka, me je urednik oddaje Odmevi dr. Valentin Areh obvestil, da prispevka ne more objaviti, ker je tako zahtevala odgovorna urednica informativnega programa Televizije Slovenija Manica Janežič Ambrožič.

Ko sem se obrnil na njo, sem dobil odgovor, da je objava prispevka z veleposlanikom nedopustna, saj naj bi bila predstavljena le ena plat zgodbe.

Spomnil sem jo, da imamo v isti oddaji pred mojim prispevkom tudi prispevek kolegice Karmen W. Švegl, kjer so izražena mnenja obeh strani, zato je gotovo ekskluzivna izjava veleposlanika v mojem prispevku dodana vrednost v oddaji in omogoča, da si gledalec zagotovi širšo sliko situacije, ki nikakor ni enoznačna.

V prihodnje si želim, da takšnih pritiskov, še več cenzure, ne bi doživljal, saj sem kot novinar zavezan k verodostojnosti, etičnosti in odgovornosti, ki jo imam do gledalcev«

Odgovorna urednica je zavrnila očitek o pritisku in varuhinjo seznanila, da je o zadevi potekala širša razprava v okviru uredništva in tudi vodstva TV Slovenija.

»Obtožbe o moji domnevni cenzuri odločno zavračam in poudarjam, da je cenzura v novinarstvu in pri uredniškem delu povsem nedopustna in to sem ob pojasnjevanju uredniških odločitev že večkrat javno zagovarjala.

V petek, 14. maja smo se na jutranjem uredniške sestanku seznanili s tem, da bo kolega posnel pogovor z izraelskim veleposlanikom, zadolženim za Slovenijo. V dneh pred tem smo se sicer pogovarjali o pogovoru s slovenskim veleposlanikom oziroma veleposlanico v Izraelu, ne pa tudi o izraelskem veleposlaniku.

V petek smo se tako na jutranjem uredniškem sestanku dogovorili, da bomo s slovensko veleposlanico posneli daljši pogovor za Odmeve. Glede veleposlanika Izraela pa sem predlagala, da posnamemo njegovo izjavo.

V Informativnem programu TV SLO smo zavezani vsestranskosti in uravnoveženosti poročanja in skladno s poklicnimi merili in standardi predstavljamo stališča vseh strani v sporu. Tako bo tudi v prihodnje.

Zagotavljanje pluralnih in celovitih informacij je še posebej pomembno v času predsedovanja Slovenije Svetu Evropske unije, zato o občutljivih zunanjepolitičnih vprašanjih, med katere sodi tudi bližnjevzhodni konflikt, uredniško še posebej skrbno sprejemamo odločitve o vsebinah in vsem relevantnim sogovornikom in stališčem zagotavljamo programski prostor.«

2. (Ne)objava programske vsebine

Novinar se je pritožil, ker v Odmevih, 14. 5. 2021, ni bila objavljena programska vsebina v obliki, kot jo je pripravil. Kot varuhinja se o vsebini, ki ni bila objavljena, ne smem izrekati (9. člen [pravilnika o delovanju varuha](#)), lahko pa preverim, kaj navedbe o očitnem nesporazumu oz. kaj je bilo dejansko objavljeno in o tem podam mnenje.

Odmevi, 14. 5. 2021 so bili v veliki meri posvečeni bližnjevzhodnemu spopadu. Od skupaj 33 minut oddaje je bilo tej temi posvečenih 23 minut. V tematskem sklopu, ki je vseboval obsežen pogovor z bližnjevzhodno dopisnico Karmen W. Švegl in slovensko veleposlanico v Izraelu Andrejo Purkart Martinez, je bila objavljena tudi daljša izjava izraelskega veleposlanika za Slovenijo Ejala Sele. V napovedi je bilo povedano, da je izjavo posnel novinar Nejc Krevs.

(<https://www.rtv slo.si/4d/arhiv/174775772?s=tv>)

Odgovorna urednica je 26. 5. 2021 varuhinjo seznanila, da je novinar posnel tudi pogovor z veleposlanikom Palestine Salahom Abdelom Šafinom in da bo celovit prispevek, ki bo vključeval pogovora z obema veleposlanikoma, izraelskim in palestinskim, objavljen na TV SLO3, 26. 5. 2021, in isti dan tudi na rtvslo.si. Programska vsebina je tudi dejansko bila objavljena v obeh medijih RTV Slovenija.

(<https://4d.rtv slo.si/arhiv/tv-informativni/174778686>; <https://www.rtv slo.si/svet/bliznji-vzhod/sela-upamo-da-bo-premirje-trajno-safi-mislim-da-smo-si-vsi-oddahnili/581728>).

3. Cenzura

Novinar je uredničino odločitev, da v Odmevih, 14. 5. 2021, ni bil objavljen prispevek, kot ga je pripravil, označil za pritisk in cenzuro. Odgovorna urednica je očitke zavrnila.

Cenzuro v najširšem pomenu besede razumemo kot preprečitev objave informacije, brez poklicno utemeljenih argumentov in s pozicije moči, običajno z namenom prikritja te informacije – npr. zaradi njene domnevne občutljivosti, škodljivosti, neprimernosti, neprikladnosti, pohujšljivosti, z motivom političnega oz. družbenega komformizma, ugajanja skupinam pritiska ali oblastem itd.

Posledica preprečitve objave neke informacije, ki je v javnem interesu, bi pomenila kršitev pravice javnosti do obveščeniosti. Poseg v konkretno programsko vsebino, da bi izločili ali spremenili informacijo, in objava tako spremenjene vsebine brez dogovora z novinarjem, pa bi bila tudi kršitev novinarske oz. avtorske integritete.

V Poklicnih merilih in načelih novinarske etike RTV Slovenija je v tč. 14.3 **izrecno zapisana dolžnost novinarjev in urednikov javnega medija, da se zoperstavijo sleherni obliki cenzure:**

»V skladu z Ustavo Republike Slovenije, ki zagotavlja pravico do svobodnega in neodvisnega obveščanja, je kakršna koli oblika cenzure protizakonita in neetična. Uredniki in novinarji RTV Slovenija zato ne bodo podlegali nikakršnim posrednim ali neposrednim pritiskom, naj cenzurirajo svoje prispevke in oddaje. Novinarji RTV Slovenija se prav tako ne bodo zatekali k različnim oblikam konformistične samocenzure, saj je konformizem tuj neodvisnemu in avtonomnemu novinarstvu. Velike previdnosti, ki je potrebna pri objavljanju neavtoriziranih vsebin z interneta, ni mogoče enačiti s cenzuro. O morebitnih poskusih cenzure bodo novinarji, uredniki oz. programsko vodstvo obvestili javnost. Če bodo prispevki naših novinarjev, ki poročajo iz drugih držav, cenzurirani, pa bomo na to naše gledalce in poslušalce posebej opozorili.« (<https://www.rtv slo.si/rtv/kdo-smo/zakoni-predpisi-in-dokumenti/pravilnik-o-poklicnih-standardih/475078#14.3>)

MENIM, da v konkretnem primeru ni mogoče govoriti o cenzuri.

Prvič zato, ker javnosti ni bila prikrita nobena pomembna informacija o poteku konflikta na Bližnjem vzhodu, drugič zato, ker je pristojna odgovorna urednica svojo odločitev o zadržanju objave v obliki, kot je bila pripravljena, novinarju pojasnila in utemeljila s poklicnim argumentom celovitosti, tretjič zato, ker v avtorski prispevek ni bilo poseženo od zunaj na način, da bi bila vsebina spremenjena, in četrtič zato, ker je bila informacija, ki jo je pridobil novinar, to je stališče izraelskega diplomata, javnosti tudi posredovana, in sicer najprej že isti večer, v Odmevih, 14. 5. 2021, v obliki izjave in z navedbo vira, nato pa še v celovitem televizijskem in spletnem prispevku istega avtorja 26. 5. 2021.

4. Vloga urednika, dolžnost posvetovanja

Urejanje vsebin – programa, časopisa, portala, oddaje, rubrike ali prispevkov – je imanentno urednikovo delo. Uredniškega urejanja ni mogoče enačiti s cenzuro ali pritiskom, ki pomenita neargumentirano vplivanje na vsebino ali nedovoljeno poseganje v vsebino.

Kot sem zapisala v obravnavi sorodnega primera v decembru 2019, **uredniki ne le smejo, ampak tudi morajo urejati programske vsebine:**

»Urejanje je njihovo delo in poklicna naloga. Največjo odgovornost v medijski obdelavi informacij (v njihovem odbiranju, razvrščanju in umeščanju ter v odločanju o fokusu, kontekstu in žanru vsakokratne obravnave) nosijo **odgovorni uredniki, ki po zakonu odgovarjajo za sleherno objavljeno informacijo** (in seveda tudi za popravke objav ali odškodnine zaradi spornih objav). Odgovorni uredniki so vsebinsko najmočnejše figure v uredništvih, zato medijska zakonodaja določa, da je pred njihovim imenovanjem potrebno pridobiti mnenje uredništva (Zmed, čl. 18), v javnem mediju pa je postopek še strožji (ZRTV, čl. 21).«

[\(O komentarju, ki ga ni bilo, str. 18\)](#)

Urednik ne sme sam posegati v novinarjev izdelek, lahko pa od novinarja zahteva, da ga popravi, spremeni, predružači, dopolni, izboljša ..., pri čemer mora imeti za to poklicne, etične ali programske argumente. Končno odločitev o programski vsebini oz. ravnanju novinarjev in drugih programskih ustvarjalcev sprejema odgovorni urednik.

Na vprašanje, ali lahko odgovorni urednik zavrne objavo neke vsebine, je odgovor torej pritrdilen. Tako piše tudi v 17. točki Poklicnih meril in načel novinarske etike.

»Če bi poročanje v spornih primerih lahko pomenilo kršitev poklicnih meril in etičnih načel programov RTV Slovenija, mora dokončno odločitev, kako naj ravna novinarji in drugi ustvarjalci, sprejeti odgovorni urednik radijskega ali televizijskega programa, v katerem bodo takšni prispevki in oddaje predvajani. Kljub načelu hierarhičnosti uredniki brez soglasja novinarjev avtorjev ne smejo vsebinsko spreminjati, predelati ali bistveno skrajšati njihovih izdelkov.

Obveščanje in posvetovanje potekata praviloma po hierarhičnem načelu: novinarji morajo o svojem delu obveščati nadrejene urednike in se posvetovati z njimi, ti morajo obveščati urednike programov in se posvetovati z njimi, slednji pa z odgovornimi uredniki.

Odgovorni urednik, urednik programa, urednik uredništva in urednik oddaje se ne smejo izogniti pogovoru ali odreči nasvet podrejenemu uredniku ali novinarju.«

[\(tč. 17 o obveznem posvetovanju z uredniki\).](#)

MENIM, da je odgovorna urednica v konkretnem primeru ravnala v skladu s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike, da torej ne moremo govoriti o nedovoljenem posegu v programsko vsebino ali uredniški napaki.

MENIM pa tudi, da je v konkretnih postopkih dogovarjanja in sprejemanja odločitev prišlo do očitnih nesporazomov oz. kratkih stikov v verigi novinar – urednik uredništva/urednik oddaje – odgovorni urednik.

Uredništvu Informativnega programa TV Slovenija PRIPOROČAM, da na podlagi tega primera preverijo delovne procese, odločevalsko verigo in pretočnost informacij med uredniki na različnih ravneh, uredniki in novinarji ter dnevni ekipami posameznih dnevnoinformativnih oddaj, da bi se izognili primerom, ki lahko v notranji in/ali zunanji javnosti ustvarijo neupravičen vtis o kršitvah, s tem pa škodijo ugledu programa in RTV Slovenija v celoti.

5. Metodologija programskega nadzora

Novinar je pismo s pritožbo naslovil na Programski svet RTV Slovenija. [Metodologija programskega nadzora](#) v poglavju o izrednem programskem nadzoru v tč. 3. predvideva možnost, da Programskemu svetu izredni programski nadzor za ugotavljanje napak ali kršitev, ki so v pristojnosti Programskega sveta, predlaga tudi zaposleni na RTV Slovenija. Pri tem pa se zahteva, da je ta predlog oblikovan v skladu s protokolom oz. s smernicami, ki so prav tako opisane v metodologiji. Novinarjevo pismo v grobem sledi tem smernicam.

MENIM, da je v primeru sporov poklicne narave posredovanje odziva Programskemu svetu primerna pot za razjasnitev predvsem v primeru, če odpovedo notranji mehanizmi komunikacije med zaposlenimi, v tem primeru med novinarjem in pristojnimi uredniki Uredništva dnevnoinformativnih oddaj, Uredništva zunanjepolitičnih oddaj, oddaje Odmevi in odgovorno urednico Informativnega programa. MENIM, da je smiselno, da se **nesporazumi glede konkretnih programskih vsebin najprej poskusijo razjasniti oz. razčistiti v delovnem okolju, kjer sodelujoči v razpravi najbolje poznajo delovne procese in vse vidike nesporazuma poklicne oz. etične narave, ki so sestavni del novinarskega dela. Smiselno bi bilo, da bi novinar pritožbo najprej naslovil na svojo nadrejeno urednico Uredništva dnevnoinformativnih oddaj, odgovorno urednico Informativnega programa ali vodstvo TV Slovenija.**

6. Popravki in razjasnitve

Konkretna zadeva je sprožila tudi javno zanimanje – z objavo novinarjevega pisma na spletu. Javno so bile objavljene tudi informacije o notranji razpravi v uredništvu Informativnega programa oz. poteku preiskave domnevnega neupravičenega posega v programsko vsebino.

MENIM, da je v primerih, ko neka programska vsebina ali neko programsko ravnanje v okviru RTV Slovenija sproži javno zanimanje, treba poskrbeti tudi za to, da je javnost seznanjena z

vsebinskim epilogom. Menim, da je obravnavana zadeva tipičen primer, ko bi bilo treba javnosti sporočiti ugotovitve ter **s transparentnostjo delovanja in obravnave pritožb in očitkov zaščititi ugled javnega medija.**

MENIM, da je obravnavana zadeva še en primer, ob katerem bi bilo smiselno razmisliti o načinu objave popravkov in razjasnitev. O tem sem že večkrat pisala, gl. npr.: poročilo za [september 2019](#), str. 4. Vodstvu RTV Slovenija **PRIPOROČAM** iskanje rešitve po vzoru številnih tujih medijev, ki popravke in razjasnitve (anlg. Corrections and clarifications) objavljajo na posebni spletni (pod)strani.

7. O razčiščevanju na družbenih omrežjih

Seznanjena sem bila, da je o zadevi potekala razprava na družbenih omrežjih, v kateri so sodelovali programski ustvarjalci. **MENIM**, da je poklicne in etične izzive potrebno reševati v neposredni razpravi v svojem poklicnem okolju, ne pa z medsebojnim obtoževanjem in obsojanjem na družbenih omrežjih, kar neizogibno sproža tudi žaljive in nespoštljive objave o novinarskih kolegih, novinarskem poklicu in javnem mediju.

Vnovič opozarjam na 21. točko Poklicnih meril in načel novinarske etike, ki **programskim ustvarjalcem RTV Slovenija odsvetujejo javna ravnanja, ki lahko škodijo njihovi lastni verodostojnosti, kakor tudi ugledu njihovih sodelavcev ter javnega medija v celoti.** Tudi tokrat obžalujem, ker nekateri menijo, da jim tega načela ni treba spoštovati. Vodstvu RTV Slovenija vnovič **PRIPOROČAM**, da to področje ustrezno uredi (gl. tudi poročilo za [december 2019](#), str. 18; [poročilo za februar](#) 2020, str. 60; [poročilo za maj](#) 2020, str. 47).

Ilinka Todorovski

varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev

Ljubljana, 27. 5. 2021